

www.puskice.org

Skripta iz ekonomije

Prvi kolokvijum

November 15, 2010
Authored by: RlppER

<u>Ekonomija kao nauka (Glava 1).....</u>	<u>3</u>
<u>Šta je ekonomija.....</u>	<u>4</u>
<u>Pozitivna i normativna ekonomija.....</u>	<u>4</u>
<u>Makroekonomski ciljevi i makroekonomski instrumenti.....</u>	<u>5</u>
<u>Ekonomске kategorije i ekonomski zakoni.....</u>	<u>5</u>
Ekonomске kategorije.....	5
Ekonomski zakoni.....	6
<u>Metoda apstrakcije.....</u>	<u>6</u>
<u>Ekonomski modeli.....</u>	<u>6</u>
<u>Osvrt na vodeće pravce i škole ekonomske misli (Glava 2).....</u>	<u>7</u>
<u>Merkantilizam.....</u>	<u>7</u>
<u>Fiziokratizam.....</u>	<u>7</u>
<u>Klasična ekonomska analiza.....</u>	<u>7</u>
Teorija vrednosti.....	8
Vrste teorije vrednosti.....	8
Teorija troškova proizvodnje.....	8
Teorija radne vrednosti.....	8
Razvoj teorije radne vrednosti.....	8
Teorija granične (marginalne) korisnosti.....	9
<u>Savremena ekonomska misao.....</u>	<u>9</u>
Kejnzijanska teorija.....	9
Motearizam.....	9
Nova škola klasične makroekonomije.....	9
Ekonomija Ponude.....	9
Dobitnici nobelove nagrade.....	9
<u>Proizvodne mogućnosti Društva (Glava 3).....</u>	<u>10</u>
<u>Društvena proizvodnja.....</u>	<u>10</u>
<u>Oblici ekonomske aktivnosti.....</u>	<u>10</u>
Vrste potrošnje.....	10
Proizvodnja i raspodela.....	11
Proizvodnja i razmena.....	11
<u>Tri problema ekonomske organizacije: šta, kako i za koga proizvoditi?.....</u>	<u>12</u>
<u>Efikasnost upotrebe retkih resurasa i privlačnosti.....</u>	<u>12</u>
<u>Granice proizvodnih mogućnosti društva.....</u>	<u>12</u>
<u>Oportunitetni troškovi.....</u>	<u>13</u>
<u>Inputi i Outputi u privredi (Glava 4).....</u>	<u>13</u>
<u>Inputi i outputi u privredi.....</u>	<u>13</u>
<u>Prirodni proizvodni faktori.....</u>	<u>13</u>

<u>Ljudski proizvodni faktor.....</u>	<u>13</u>
Produktivnost rada.....	14
<u>Osnovna i obrtna sredstva.....</u>	<u>14</u>
Osnovna sredstva.....	14
Obrtna sredstva.....	15
<u>Preduzetništvo.....</u>	<u>15</u>
<u>Robna privreda.....</u>	<u>15</u>
<u>Pojam i svojstva Outputa (Robe).....</u>	<u>15</u>
<u>Podela rada kao uslov robne privrede.....</u>	<u>16</u>
<u>Srazmerna podela rada na mikroekonomskom i makroekonomskom nivou.....</u>	<u>16</u>
<u>Preduzeće u tržišnoj privredi.....</u>	<u>16</u>
Vrste priduzeća.....	16
Inokosno preduzeće.....	17
Ortačko društvo.....	17
Akcionarsko društvo.....	17
Državna i javna priduzeća.....	17
Profit Priduzeća.....	18
Proces privatizacije priduzeća.....	18
<u>Makroekonomski agrgati (Glava 5).....</u>	<u>18</u>
<u>Institucionalizovani sektori privrede.....</u>	<u>18</u>
<u>Bruto domaći proizvod i bruto nacionalni proizvod kao mere ekonomskih bogatsva.....</u>	<u>19</u>
Prirodno i društveno bogatstvo.....	19
Pijam bruto domaćeg proizvoda.....	19
Merenje bruto domaćeg proizvoda.....	19
Normalni i realni GDP.....	20
Razlikovanje bruto domaćeg prizvoda od bruto društvenog (nacionalnog) proizvoda.....	20
Ostale agregatne veličine.....	20
<u>Proizvodna funkcija (Glava 6).....</u>	<u>20</u>
<u>Proizvodna funkcija.....</u>	<u>20</u>

Ekonomija kao nauka (Glava 1)

Šta je ekonomija

„Ekonomija se bavi proučavanjem bogatstva u svakodnevnom životu.“ Alfred Marshal.

„Ekonomija je nauka koja proučava kako se ljudi ponašaju u svom redovnom provrednom životu, kako priređuju sredstva za život i kako uživaju u životu.“ Pol Samjuelson, On je najpoznatiji ekonomista 20. Veka, Dobitnik nobelove nagrade za ekonomiju 1970 godine.

„Ekonomija je nauka koja proučava ljudsko ponašanje kao odnos između ciljeva i oskudnih sredstava koja su podobna za alternativne upotrebe.“ Lajonel Robins, definiciju je napisao u svom deli Esej o prirodi i značaju ekonomske nauke.

Po njemu imamo dva uslova koja se odnose na ciljeve:

1. Da postoji više ciljeva,
2. Da se ciljevi razlikuju po značenju i stepenu prioriteta.

I dva uslova koja se odnose na sredstva kojima se ti ciljevi postižu:

1. Da se sredstva za ostvarenje tih ciljeva ograničena
2. Da ona imaju više alternativnih upotreba

Naziv ekonomije potiče od grčke reči oikonomia, koja je nastala od reči oikos (kuća, gazdinstvo) i nomos (pravilo, red, zakon).

Teoriska ekonomija objašnjava i postavlja ciljeve.

Primenjena ekonomija sprovodi i realizuje u konkretnoj stvarnosti.

Teorijska ekonomija se deli na Makroekonomsku i mikroekonomsku analizu.

- Makroekonomska analiza se bavi proučavanjem funkcionisanja ekonomije u celine(Svet,Država).
- Mikroekonomija se bavi proučavanjem funkcionalnosti ekonomije pojedina (pojedinaac, pridruženje, proizvođač,potrošač).

Pozitivna i normativna ekonomija

Makroekonomska analiza se deli na pozitivnu i normativnu ekonomiju.

- Pozitivna ekonomija opisuje, analizira i objašnjava ekonomiju onakva kakva jeste.
- Normativna ekonomija daje mišljenje, preporuke i savete o ekonomiji kakva treba da bude.

Makroekonomski ciljevi i makroekonomski instrumenti

Četiri makroekonomska cilja su (magični četvorougao):

1. Stabilnost rasta nacionalnog obima proizvodnje,
2. Stabilnost nivoa cena,
3. Visok nivo zaposlenosti i
4. Uravnotežen platni bilans

Da bih se ostvarili ovi ciljevi koriste se brojni makroekonomski instrumenti. Četri Najvažnija su:

1. Fiskalna politika,
2. Monetarna politika,
3. Politika dohodaka i cena i
4. Međunarodna ekonomska politika.

Idealno stanje privrede bilo bi u slučaju kada bih domaća i spoljna bile izjednačene to jest u ravnoteži.

$$Y + U = P + I$$

Y – Proizvodnja; U – Uvoz; P – Potrošnja; I – Izvoz

„Trade off“ –

Teorija ekonomske politike čiji je osnivač Jan Tinbergen je osnovana na principu 3 teorije:

1. Ako je ekonomskom politikom neophodno postići nekoliko ciljeva, onda je potrebno najmanje onoliko instrumenata koliko ima ciljeva,
2. Instrumenti moraju biti međusobno različiti i ne zavisni
3. Za svaki cilj potrebno je odabrati najefikasniji instrument.

Ekonomске kategorije i ekonomski zakoni

Ekonomске kategorije

Ekonomске kategorije su najopštiji pojmovi kojima se izražavaju određeni odnosi u procesu društveni proizvodnje. Ekonomске kategorije su: roba, novac, cena, kapital, kamata, akcija, profit, renta...

Ekonomski zakoni

Ekonomski zakoni koji deluju u jednoj privredi obuhvataju sve njene oblasti: od proizvodnje, raspodele i razmene do potrošnje.

Prema poznatom poljskom ekonomistu Oskaru Langeu svi ekonomski zakoni se mogu svrstati u 4 kategorije:

1. Opšti ekonomski zakoni (prirodni zakoni)
2. Zakoni koji nedeluju u svim načinima proizvodnje nego u 2 ili više
3. Posebni zakoni, zakoni koji su karakteristični samo za jedan način proizvodnje
4. Zakoni koji samo u deluju u jednoj fazi datog načina proizvodnje.

Ekonomski zakoni se mogu odrediti prema procesima proizvodnje, raspodele, razmene i potrošnje.

Metoda apstrakcije

Metod apstrakcije (metod uopštavanja) odstranjuje sve nebitne i sporedne elemente, odbacuje sve slučajnosti, i time obuhvata sve ono što je važno i zakonito.

Uvođenje određenih pretpostavki je najvažnije, najteža i najodgovornija faza u metodi apstrakcije.

Predpostavke treba da nam pojednostave složen svet i olakšavaju njegovo razumevanje.

Ekonomski modeli

U koliko se metodom apstrakcije, zanemare manje značajne pojave kategorije, ako se uzmu u obzir samo one koje predstavljaju suštinu, može se stvoriti uprošćena slika stvarnosti koju nazivamo ekonomski modeli. U ovom smislu ekonomski modeli nisu potpuno realni.

U ekonomskim modelima razlikujemo dve vrste varijable endogene i egzogene.

- Endogene varijable proizilaze iz samog modela, njima su određene i one predstavljaju njegove izlazne elemente.
- Egzogene varijable su promenjive koje se unose u model

Osvrt na vodeće pravce i škole ekonomske misli (Glava 2)

Merkantilizam

Merkantilizam od XV-XVII

Merkantilizam se deli u 2 faze:

1. Rani merkantilizam
2. Razvijeni merkantilizam

Rani merkantilizam (poznat kao monetarni sistem ili bulionizam) traje tokom XV i XVI veka. Suština politike je bila da se ostvari suficit novčanog bilansa, jer se bogatstvo jedne države merilo u količini novca i plemenitih metala.

Razvijeni merkantilizam (često zvan merkantilizam u užem smislu) traje tokom XVII veka u najrazvijenijim zemljama. Razvijeni merkantilizam nije bio protiv uvoza strane robe, pogotovu ako on može doprineti aktivnom trgovinskom bilansu.

Najznačajniji pisci su bili :

- Žan Batisti Kolber – Pisma, instrukcije i memoari
- Antoan de Monkretjen – Traktat političke ekonomije posvećen kralju i majci kraljici
- Tomas Man – Blago engleske od spoljne trgovine
- Antonio Sera – Kratka raspava o uzrocima koji mogu izazvati obilje zлата i srebra u kraljevinama u kojim nema rudnika, sa primenom na kraljevinu Napulja.

Fiziokratizam

Sredina XVIII veka u francuskoj.

Fransoa Kene (dvorski lekar Luja XV i hirurg) – Ekonomske tablice(1758)

Šema proste Društvene Reprodukije (proizvodna, sterilna, vlasnička)

Klasična ekonomska analiza

Nastao sa pojavom knjige „Bogatstvo naroda“ Adama Smita. Smit je smatran osnivačem savremene ekonomske nauke.

- Adam Smit „Istraživanja o prirodi i uzrocima bogatstva naroda“
- Vilijam Peti

- David Rikardo „Načela političke ekonomije i oporezivanja“
- Džon Stjurt Mil „Principi političke ekonomije“
- Tomas Robert Maltus „Esej o stanovništvu“
- Žan Batist Sej „Tečaj političke ekonomije“ Sejev zakon tržišta.

Teorija vrednosti

Teorija vrednosti je sistem učenja koji treba da objasni vrednost robe (ali, da je objasni na nekoj veličini koja je definisana izvan sistema cena).

Srž cena robe i usluga tumačimo preko vrednosti robe. Cena predstavlja vrednost robe izražene u novcu. Cena je novčani izraz vrednosti robe.

Vrste teorije vrednosti

1. Teorija troškova proizvodnje
2. Teorija radne vrednosti
3. Teorija granične (marginalne) korisnosti

Teorija troškova proizvodnje

Roba se prodaje na tržištu u zavisnosti od troškova proizvodnje te robe.

Vrednost robe se pravi u odnosu na najmaninu za plaćanje radnika, profit na kapital uloženi u proizvodnju i renta kao naknada za zemljište korišćeno u proizvodnji.

Teorija radne vrednosti

Polazi od vrednosti robe, a ne od cene. Vrednost je u stvari količina utrošenog rada za proizvodnju neke robe. Rad se smatra kao jedini trošak proizvodnje.

Razvoj teorije radne vrednosti

Osnivač ove teorije je Viljem Peti, on je razlikovao cenu robe od vrednosti.

Njegovu teoriju dalje razvoja Adam Smit. Smit je došao do otkrića da svaka roba ima dva bitna svojstva:

1. Upotrebnu vrednosti
2. Prometnu vrednost

Upotrebna vrednost znači ta roba može da zadovolji bilo koji čovekovu potrebu.

Prometna vrednost je sposobnost robe da se razmenjuje za neku drugu robu.

Dalje teoriju razvija David Rikarda, pa Karl Marks koji je definisao zakon vrednosti radne snage. Prema Marksu Radna snaga kao i svaka druga roba ima 2 osobine, a to su upotrebna vrednost i vrednost.

Vrednost radne snage se može podeliti u tri grupe faktora: Istorijiski uslovi, geografski uslovi, stепен stručnosti radne snage..

Teorija granične (marginalne) korisnosti

Jedna od osnivača je Viljem Stenli Dževons „ Teorija političke ekonomije“. Na osnovu njegove teorije vrednost robe zavisi od njene upotrebne vrednosti. Poznata su dva Gosenova zakona.

Prvi gosenov zakon govori o „zakonu zaštićenosti potreba“. Svaka pojedinačna potreba sa povećanjem količine gubi na intezitetu, to jest zadovoljenje opada do tačke inteziteta. Kako povećavamo količinu dobara, svaki put kad dodamo jedno dobro, to dobro ima manju korisnost. Iz toga se vrednost robe definiše prema poslednjoj upotrebnoj vrednosti.

Drugi gosenov zakon pokazuje „ zakon izravnjanja nivoa granične korisnosti.“ Prvo se zadovoljavaju potrebe najvećeg inteziteta, ali te najvažnije potrebe ne zadovoljavaju do kraja već prelazi na drugu, treću ...

Grafikon Marginalne korisnosti

Savremena ekonomska misao

Četiri pristupa:

1. Kejnzijski
2. Monetaristički
3. Nova škola klasične makroekonomije
4. Ekonomija ponude

Kejnzijska teorija

Džon Mejnard Kejnz je jedan od glavnih osnivača novog međunarodnog monetarnog sistem. Na osnovu njegovog učenja uveden je New Deal pomoću kojeg se smanjila ne zaposlenost i pokrenuo izlazak iz ekonomske krize tridesetih godina XX veka. Glavno Kejnzijsko delo je „Opšta teorija zaposlenosti, kamate i novca“

Motearizam

Milton Fridman dobio Nobelovu nagradu, za ekonomiju, za svoj naučni doprinos u razvoju monetarne teorije.

Nova škola klasične makroekonomije

Predvodjena nobelovcima: Robert Lukas, Tomas Sardžent, Robert Baro, Eduard Preskot

Ekonomija Ponude

Inflacija se javlja u slovima pune zaposlenosti. Ali ekonomika praksa upoznaje stanje stagflacije, to jest istovremeno postojanje inflacije i ne zaposlenosti.

Laferova kriva i objašnjenje

Dobitnici nobelove nagrade

Proizvodne mogućnosti Društva (Glava 3)

Društvena proizvodnja

Ekonomija je nauka koja istražuje objektivne ekonomske zakone koji vladaju u oblasti društvene proizvodnje, to jest proizvodnje, raspodele, razmene i potrošnje.

Ekonomija koja proučava društvenu proizvodnju kao posebnu oblast društvenog života ljudi bavi se:

- Odnosima ljudi u proizvodnji
- Ekonomskim ciljevima, koji teže da se ostvare u proizvodnji
- Ekonomskim metodama, koji se koriste da bi se ostvarili ciljevi.

Dakle društvena proizvodnja je skup ekonomskih aktivnosti: proizvodnja, razmena, raspodela i potrošnja.

-Proizvodnja je prilagođavanje prirode ljudskim potrebama.

-Razmenom omogućavamo pojedincu da dođe do nekog proizvoda menjaju deo koji mu je pripao raspodelom

-Potrošnja proizvod postaje predmet pojedinačno i zajedničkog korišćenja

Osnovne karakteristike proizvodnje su da je ona:

- Nužna
- Istorijska
- Društvena

Proizvodnja je bez obzira na njen stepen razvijenosti uvek društvena.

Ako se proizvod ne iznosi na tržište i ne razmenjuje za proizvode drugih proizvođača, onda se taj rad koji je utrošen za proizvodnju tog proizvoda zove neposredno društven rad.

U koliko se neki proizvod nemože razmeniti niti prodati na, onda se taj rad koji je utrošen za proizvodnju tog proizvoda zove posredno društven rad.

Oblici ekonomske aktivnosti

Vrste potrošnje

Razlikujemo proizvodnu i neproizvodnu potrošnju.

-Proizvodna potrošnja je upotreba materijalnih dobara i usluga u cilju proizvodnje neke nove upotrebne vrednosti.

-Neproizvodna potrošnja je ona koja kao rezultat ima samo trošenje, a ne i proizvodnju materijalnih dobara. Ona se deli na ličnu i javnu potrošnju.

Lična potrošnja

Promene u ličnoj potrošnji najviše zavise od:

- Realnih dohodaka stanovništva
- Nivo privrede razvijenosti

Promene u obimu lične potrošnje dovodi do formiranja tako zvanog potrošačkog društva, koj ima negativan prizvuk.

Potrošnja radi otrošnje održuje materijalni status ljudi. Potrošnja radi potrošnje je kupovanje određenog proizvoda koja vam ne za vas nema upotrebnu vrednost, ali hoćete da je imate.

Javna potrošnja

Kod nje se određena dobra troše od više ljudi, kao što je na primer obrazovane ustanove, usluge policije, usluge socijalne zaštite, bolnica...

Ona sefinansira prikupljanjem zajedničkih sretstava, koja dolaze iz poreza, kazni, carina...

I njima se isplaćuju plate zaposlenih radnika, formiraju se određeni fondovi...

Proizvodnja i raspodela

Raspodela povezuje potrošnji i proizvodnju.

Raspodela je reuzultat proizvodnje(prvo se nešto proizvede pa u odnosu na proizvod raspodeli) i

Raspodela je pretpostavka proizvodnje (prvo je raspodela sredstava za proizvodnju, a drugo je raspodlea učesnika u proizvodnji)

Raspodlea može biti posredna i neposredna.

Sa gledišta oblika raspodele razlikuju se:

- Primarna raspodela
- Sekundaran raspodela
- Namenska raspodela

Proizvodnja i razmena

Razmena predstavlja zamenu jendog proizvoda za drugi.

Razena može biti neposredna i posredna.

- Neposredna se razvija u ne razvijenoj društvenoj srednini i naziva se trampa,
- Posredni iskazuje se kao prost robni promet, a obavlja se posredstvom novca.

U savremenoj privredi imamo Tržite, Ponudu i Tražnju.

- Tržište je celokupnost odnosa ponude i potražnje
- Punuda je ona količina proizvoda koji su proizvođači spremni da prodaju za odgovarajuću cenu
- Tražnja je ona količina proizvoda koji su potrošači spremni da kupe uz odgovarajuću cenu.

Slika potrošnja razmena raspodela proizvodnja

Tri problema ekonomske organizacije: šta, kako i za koga proizvoditi?

Tri problema ekonomske organizacije:

- Šta proizvoditi
- Kako proizvoditi
- Za koga proizvoditi

Šta proizvoditi – Treba ispitati tržište i videti šta fali ili koji proizvodi se cene.

Kako proizvoditi – Treba istražiti koji je najefikasniji i najjeftiniji način proizvodnje tog proizvoda.

Za koga proizvoditi – Treba odrediti ciljnu grupu koja će kupovati ovaj proizvod, i toj ciljnoj grupi ga prilagoditi.

Ekonomija razlikuje četiri oblika ekonomskih sistema:

- Tržišna ekonomija
- Komandna ekonomija
- Mešovita ekonomija
- Tranzitorna ekonomija

Opšti elementi ekonomskog sistema su:

- Resursi (prirodni izvori, ljudski rad, osnovna i obrtna sredstvom, preduzetništvo)
- Privredni subjekti (domaćinstva, preduzeća, država)
- Ekonomske aktivnosti (proizvodnja, raspodela, razmena i potrošnja)
- Institucije (tržište i svojina)

Efikasnost upotrebe retkih resurasa i privlačnosti

Grafik efikasnosti

Razlikuju se dva oblika efikasnosti

- proizvodna efikasnost
- alokativna efikasnost

Grafik efikasnosti i privlačnosti

Granice proizvodnih mogućnosti društva

Gomila krivi

Oportunitetni troškovi

„Zamena je zakon života ekonomije“. Paul Samuelson

Oportunitetni troškovi je propuštena dobit koja bi se ostvarila alternativnom upotrebom resursa – inputa

Grafion

Inputi i Outputi u privredi (Glava 4)

Inputi i outputi u privredi

Inputi su robe i usluge koje preduzeća upotrebljavaju u proizvodnim resursima.

Outputi su različita dobra i usluge koji su rezultati proizvodnog procesa, a koji su namenjeni potrošnji ili daljoj proizvodnji.

Kvadratna podela:

- Prirodni proizvodni faktori (zemlja, klima, energetske resursi, ...)
- Ljudski proizvodni faktori (rad, ponuda radne snage, radne navike, ...)
- Osnovna sredstva i obrtna sredstva
- Preduzetništvo

Prirodni proizvodni faktori

Zemlja je prirodni resurs, koji je zatečen u prirodi i postoji ne zavisno od ljudskog delovanja.

Postoje obnovljivi prirodni resursi (šume) i neobnovljivi prirodni resursi (nafta).

Priroda je u stvari potencijalno društveno bogatstvo, neophodno za razvoj svake privrede

Ljudski proizvodni faktor

Rad je trošenje radne snage čoveka

Radna snaga se određuje kao ukupnost čovekovih fizičkih i intelektualnih sposobnosti koje se koriste u nekoj proizvodnji.

Stanovništvo neke zemlje čini ukupan broj ljudi koji žive u toj zemlji.

Radno sposobno stanovništvo je ono stanovništvo koje je sposobno za rad tu ulaze lica od 15 do 60 za žene, a 65 za muškarce.

Aktivno stanovništvo je ono stanovništvo koje svojim radom stvara sredstva za život.

Neaktivno stanovništvo je nezaposleno stanovništvo, studenti i đaci koji se u to vreme obrazuju.

Rad u ekonomskom smislu je rad koji je upotrebljen u cilju stvaranja sredstva za život.

Ekonomiju kao nauku interesuje samo rad u ekonomskom smislu.

Imamo prost i složen rad.

Prost rad ne zahteva posebnu stručnost i kvalifikaciju

Složen rad zahteva veće znanje iskustvo i školovanje.

Rad se deli na proizvođan i neproizvođan rad.

Proizvođan rad je ljudski rad za koj rezultat imamo proizvođnu uslugu.

Neproizvođan rad je ljudski rad koj za rezultat ima neproizvođnu uslugu. (rad koj se netiĉe stvari nego ljudi)

Još imamo tekući i minuli rad.

Tekući rad koji je potrošen u proizvođnji

Minuli rad rad koji je utrošen u jednom ili više procesa proizvođnje proizvod je namenjen za dalju proizvođnju.

Vrednost proizvoda = minuli + tekući rad

Minuli rad – prenesena vrednost (pv)

Tekući rad – novostvorena vrednost (nv)

$V_r = pv + nv$

Produktivnost rada

Produktivnost rada je proizvođna moć da proizvođaĉ u jedinici vremena proizvede određenu koliĉinu proizvoda ili obim izvršenih usluga. Pri tome proizvođaĉ može da bude individualni radnik, preduzeće...

Produktivnost rada se može izraziti na dva naĉina:

Prvi naĉin je koliĉina proizvoda koja se proizvede u jedinici vremena.

Druga je Koliko vremena je potrebno da se proizvede jedan proizvod.

Produktivnost se povećava kada se poveća koliĉina proizvoda u jedinici vremena, ili kada se smanji vreme za proizvođnju jednog proizvoda.

Na produktivnost rada može uticati mnogo stvari neke od njih su:

- Prirodni uslovi,
- Razvoj tehnologije
- Stepem primene tehnoloških saznanja
- Iskustvo i kvalifikacija radnika
- Organizacija na mikro i makro nivou
- Društvo-ekonomski uslovi

Osnovna i obrtna sredstva

Osnovna sredstva

Osnovna sredstva se još nazivaju i sredstva za rad, stalna ili fiksna sredstva.

Od naĉina korišćenja osnovnih sredstava zavisi profit nekog preduzeća, kao i cene svake pojedinaĉne robe.

Pod sredstvom za rad podrazumevamo stvari kojima ĉpvek deluje na prirodu i predmete rada kao delove prirode.

Stopa amortizacije je količina novca koja firma godišnje potroši na održavanje mašina. Amortizacija je postepeno smanje korisnosti ,ašina usled habanja, rabaćenja... Zato postoje amortizacioni fondovi.

Imamo fizičko i moralno rabaćenje.

Fizičko smanjenje upotrebne vrednosti neke mašine zbog njene upotrebe u proizvodnji.

Moralno rabaćenje je trošenje koje nastaje usled spoljašnjih uticaja.

Obrtan sredstva

Predmeti rad su oni objekti na koje čovek deluje svojim radom, a pomoću osnovnih sredstava (mašina) menjaju či im oblik i prilagođavajući ih svojim potrebama.

Sirovine su sredstva koja su pretrpela uticaj ljudskog rada, pre nego što su uzeta u proces proizvodnje. Sirovine koji se nemogu upotrebiti kao gotovi proizvodi su poluproivodi.

Preduzetništvo

Preduzetnička funkcija se svodi na ukupne organizatorske, rukovodeće, upravljačke posleve u cilju:

- Stvranje novih proizvoda
- Primene novih metoda proizvodnje
- Saznavanje vrste i veličine potreba kao i osećanja i pobuđivanja tih potreba
- Stvranje novih privrednih priduzeća
- Otkrivanje novih tržišta za prodaju
- Otkrivanje novih tržišta za kupovinu

Robna privreda

Dva osnovna oblika proizvodnje su naturalni i robni. Kriterijumi za razlikovanje ova dva obliak su:

- Organizaciona struktura privrednih subjekata
- Cilj proizvodnje
- Karakter društvenih veza među privrednim subjektima
- Stepem spontanosti u obrazovanju privrednih tokova.

Cilj proizvodnje – cilj naturalne proizvodnje je da se materijalna dobra upotrebe za zadovoljavanje životnih potreba samih proizvođača i članoa zajednice kojoj pripadaju.

Pojam i svojstva Outputa (Robe)

Roba se definiše kao masovni proizvod ljudskog rada, koj treba da zadovolji neku ljudsku potrebu, ali ne potrebu proizvođača, i koja se razmenjuje na tržištu.

Roba mora:

- Da bude proizvod ljudskog rada

- Da bude masovan proizvod ljudskog rada
- Da zadovolji potrebu nekog drugog
- Da se iznosi na tržište

Podela rada kao uslov robne privrede

Oblici podele rada su:

- Prirodna
- Društvena
- Međunarodna
- Profesionalna podela rada

Prirodna podela rada je najstarija podela. I razlikovale su se po polovima, Muškarci su išli u lov, ratove, a žene su bile posvećene domaćinstvu i čuvanju dece.

Društvena podelea rad je najvažnija podela rada. Rad koji ljudi obavljaju u određenim poslovima u određenom vremenu jeste njihov ukupan rad. Društvena podela rada se može posmatrati kao opšta, posebna i pojedinačna podela rada.

Međunarodna podela rada je podela rada između država, regiona i širih svetskih područja

Profesionalna podela rada je trajno opredeljenje radnika da u vidu zanimanja rade neki posao.

Srazmerna podela rada na mikroekonomskom i makroekonomskom nivou

- Srazmerna podela rada na mikroekonomskom nivou podrazumeva pronalaženje optimalnog odnosa između faktora proizvodnje u svakoj fazi proizvodnog procesa i u svakom preduzeću.
- Srazmerna podela rada na mikroekonomskom nivou podrazumeva neophodnost njegove raspodela pojedine vrste proizvoda, na pojedine privredne grane i oblasti da bi se mogle zadovoljiti društvene potrebe.

Preduzeće u tržišnoj privredi

Tri razloga zašto se proizvodnja organizuje u preduzećima:

1. Efikasnost proizvodnje, koja zahteva visoko-produktivno i visoko-specijalizovano kapitalnu opremu i izraženu podelu rada koja podrazumeva specijalizovanu radnu snagu,
2. Neophodnost značajnih finansijskih sredstava
3. Vođenje poslova i donošenje ključnih poslovnih odlika od strane menadžmenta preduzeća.

Vrste preduzeća

- Inokosno preduzeće
- Partnersko preduzeće (Ortačko društvo)

- Akcionarsko preduzeće/korporacija

Inokosno preduzeće

Vlasnik je pojedinac, on sve određuje u ovom preduzeću. Može da bude i porodično priduzeće. U koliko firma propadne vlasnik je jedini krivac, i može mu se uzeti imovina za otplaćivanje duga, ali minimum mora zakonom da ostane. Količina zaposlenih je veoma mala.

Ortačko društvo

Nastaje sporazumom dva ili više fizičkih ili pravnih lica. Neograničene odgovornost. Recimo ako imamo 5 ljudi u ortačkom društvu i svi poseduju 20%, i desi se propast firme svako od njih gubi deo svoje imovine da plati radnike i ostale dugove, u koliko neko nema više imovine od minimuma pa nemože da mu se uzme imovina onda se ostalima uzima i za njegov deo. Zato je ovo rizično priduzeće, ali puno poverenja. Bolje je od inokosnog je može da dodje do podele rada, a i do stručnog usavršavanja. Odluke se donose većinom glasova.

Akcionarsko društvo

Akcionarsko društvo svoje vlasništvo u firmi izražava u akcijama. Koliko akcija ima toliko dobija od profita, i toliko gubi ako propadne firma. Akcija je hartija od vrednosti. U koliko nemože priduzeće da vrati banci novac banka može da dobije onoliko akcija koliko bih isplatilo njen dug. Deo profita koj godišnje padne akcionarima zove se dividenda.

Normalna vrednost = broj emitovanih akcija * normalne vrednosti pojedinačnih akcija

Dividendna stopa = dividenda / akcijskim kapitalom * 100

Cena akcije = apsolutni iznos dividende/prosečna kamatna stopa * 100

Dena akcije = normalna vrednost * dividendna stop/prosečna kamatna vrednost * 100

Državna i javna priduzeća

Državna priduzeća su priduzeća u svojini države u celini ili samo jednim delom.

Javna priduzeća obavljaju javnu funkciju i delatnost od posebnog društvenog značaja

Preduzeća državnog sektora privrede mogu poslovati na osnovu tri principa

- Princip rentabilnosti
- Troškovni princip
- Socijalni princip

Princip rentabilnosti državna priduzeća posluju ito kao i privatna.

Troškovni princip državna priduzeća nemoraju da imaju profit, nego treba da pokriju samo troškove proizvoda, to jest otplate ranike, sirovine i mašine.

primena socijalnog principa Dozvoljava poslovanje sa gubicima.

Postoji više razloga za osnivanje državnih priduzeća:

- Društvene preferencije
- Neadekvatna privatna ponuda

- Firme pred likvidacijom
- Obezbeđenje javnih dobara
- Suverenost

Profit Pridužeća

Cilj svakog pridužeća je maksimizacija profita.

Profit se računa kao razlika između tržišne cene robe i troškova proizvodnje u koje ulaze materijalni izdaci, i izdaci za plate radnika.

Tržišna cena je jednaka zbitu troškova proizvodnje i profita.

Grafik ukupnih troškova

Profit vlasnika kapitala predstavlja razliku između ukupnih prihoda i ukupnih troškova.

- Profit = ukupni prihod – ukupni troškovi
- Ukupni prihod = output x cena
- Ukupni troškovi = input x cena

Grafik profit = ukupni prihod – Ukupni troškovi

Ekonomski profit je razlika između ukupnog prihoda i svih ukupnih troškova (uključujući i eksplicitne i implicitne troškove).

Računovodstveni profit je razlika između ukupnog prihoda i eksplicitnih troškova.

Iz ovoga vidimo da je Ekonomski profit manji od Računovodstvenog profita.

Eksplicitni troškovi su svi troškovi inputa koji preduzeću stvaraju neki novčani izdatak.

Implicitni troškovi su oni troškovi inputa koji priduzeću ne nameću novčani izdatak, već predstavljaju trošenje vlastitih resursa.

Grafik ekonomski i računovodstveni profit

Profitna stopa (pf') je odnos između godišnjih profita (pf) i uloženog kapitala (K). $pf' = 100 * pf/K$

Proces privatizacije pridužeća

Pod privatizacijom podrazumevamo prodaju (ili besplatno davanje) imovine kojom ona prelazi iz državnog ili društvenog u privatni sektor.

Makroekonomski agregati (Glava 5)

Institucionalizovani sektori privrede

Ključni institucionalni sektori u svakoj ekonomiji su:

- Domaćinstva

- Firme
- Država
- Odnos sa inostranstvom

Prva šema pokazuje kružni tok privredne aktivnosti između sektora za domaćinstvo i sektora preduzeća, u zatvorenoj privredi (privreda koja ne saraduje sa inostranstvom).

Grafik

Druga šema uključuje državni sektor, i on je povezan i sa domaćinstvom i sa firmama. I dalje je zatvorena privreda.

grafik

Treća šema je otvorena privreda zato što se ubacuje i sektor inostranstva.

grafik

Bruto domaći proizvod i bruto nacionalni proizvod kao mere ekonomskih bogatstva

Prirodno i društveno bogatstvo

Prirodno bogatstvo podrazumevamo sve ona materije koje možemo naći u prirodi, koje čovek može da koristi kao slobodne (besplatne), ili kao prirodne izvore za proizvodnju ekonomskih dobara.

To su: Sunčeva svetlost, minerali, izvori biosfere.

Društveno bogatstvo sve materije proizvedene u jednom društvu koja koristi tom društvu. Nije bitno kad su materije napravljene.

Prema tome društveno bogatstvo posmatramo kao zalihe i tokove.

Pijam bruto domaćeg proizvoda

Najvažniji pokazatelj ekonomskih bogatstva jedne države je bruto domaći proizvod.

Bruto domaći proizvod (GDP) se definiše kao tržišna vrednost svih finalnih roba i usluga proizvedenih u određenom vremenskom periodu, obično za godinu dana, u okviru jedne privrede posmatrane kao celine.

Merenje bruto domaćeg proizvoda

Imamo više načina za obračunavanje bruto domaćeg proizvoda.

- Metod izdatka, on meri sve učinjene troškove za proizvedena materijalna dobra i usluge u jednoj privredi za godinu dana.
- Metod dohotka, obuhvata sve ukupne dohotke svih privrednih subjekata u određenom periodu.

Grafik

Ova dva dohotka daju iste rezultate.

Metod izdatka- podrazumeva da se GDP usmerava na 4 kategorije trošenja

1. Izaci lične potrošnje na dobra i usluge C
2. Bruto domaće privatne investicije I
3. Državna potrošnja G
4. Neto izvoz NX

$$\text{GDP} = C + I + G + X$$

Normalni i realni GDP

Bruto domaći proizvod se može iskazati preko dve vrste cena stalnih i tekućih.

- Tekuće cen predstavljaju tržišne cene po kojima se proizvedene usluge kupuju i prodaju u toke te godine. Ako se GDP iskazuje tekućiom cenom to je Normalni GDP.
- Ako se GDP izražava u stalnim cenama onda je to realni GDP

U odnosu na ova dva možemo dobiti treći GDP a to je deflator GDP.

$$\text{Deflator GDB} = 100 * \text{normalni GDP} / \text{realni GDP}$$

Razlikovanje bruto domaćeg prizvoda od bruto društvenog (nacionalnog) proizvoda

Bruto domaći proizvod predstavlja ukupnu proizvodnju dobijenu radom i kapitalom koji se nalaze u određenoj nacionalnoj ekonomiji.

GNP – Bruto društveni (nacionalni) proizvod predstavlja ukupnu proizvodnju dobijenu radom i kapitalom u vlasništvu stanovnika određene nacionalne ekonomije. $\text{GNP} = \text{GDP} - \text{prihodi i firme te zemlje koje pripadaju strancima, kao rezultat njihovih ulaganja u zemlju} + \text{prihodi istih firme, koji ulažu u inostranstvo.}$

Ostale agregatne veličine

Neto domaći proizvod NNP se definiše koa GDP umanjen za amortizaciju kapitalnih dobara.

Neto društveni (nacionalni) proizvod NNP se određuje kao GNP umanjen za amortizaciju kapitalnih dobara

Nacionalni dohodak se dobija kada od GDP odbijemo amortizaciju i posredne poreze (PDV)

Proizvodna funkcija (Glava 6)

Proizvodna funkcija